

УДК 338.45

Чукаєва Ірина Костянтинівна

*доктор економічних наук, старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник відділу розвитку виробничої інфраструктури
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»*

Чукаева Ирина Константиновна

*доктор экономических наук, старший научный сотрудник,
главный научный сотрудник отдела развития производственной инфраструктуры
ГУ «Институт экономики и прогнозирования НАН Украины»*

Chukaieva Iryna

*Doctor of Economics, Senior Researcher,
Chief Researcher of the Production Infrastructure Development Department
State Institution "Institute of Economics and Forecasting of the
National Academy of Sciences of Ukraine"*

РИНОК НАФТОПРОДУКТІВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

РЫНОК НЕФТЕПРОДУКТОВ УКРАИНЫ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ

UKRAINIAN PETROLEUM PRODUCTS MARKET: PROBLEMS AND WAYS OF SOLUTION

***Анотація.** У статті оцінено сучасний стан систем забезпечення вуглеводнями України, який склався внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Наведено заходи, які вже прийняв Уряд України для стабілізації ситуації на ринку моторного палива. Розглянуто організаційні, технічні та економічні умови для повоєнного відновлення систем забезпечення вуглеводнями.*

Ключові слова: вуглеводні, агресія Російської Федерації, ринок моторного палива, заходи, відновлення.

Анотація. В статті оцінено сучасне становище систем забезпечення вуглеводородами України, спричинене в результаті збройної агресії Російської Федерації. Приведено заходи, які вже прийняло Уряд України для стабілізації ситуації на ринку моторного палива. Розглянуто організаційні, технічні та економічні умови для післявоєнного оновлення систем забезпечення вуглеводородами.

Ключевые слова: углеводороды, агрессия Российской Федерации, рынок моторного топлива, меры, обновления.

Summary. The article assesses the current state of Ukraine's hydrocarbon supply systems as a result of the armed aggression of the Russian Federation. The measures already taken by the Government of Ukraine to stabilize the situation on the motor fuel market are presented. Organizational, technical and economic conditions for post-war renewal of hydrocarbon supply systems are considered.

Key words: hydrocarbons, aggression of the Russian Federation, motor fuel market, measures, updates.

З початком повномасштабного наступу Російської Федерації на Україну інфраструктура систем забезпечення вуглеводнями зазнала значних руйнувань. Крім того, з початком війни припинилися постачання нафтопродуктів із Росії, Білорусі та морем з інших країн. Альтернативні джерела постачання імпортного автомобільного палива значно дорожчі, а також займають більше часу для налагодження постачання. Все це разом і є основними факторами, що вплинули на дефіцит та підвищення ціни на пальне.

Щоб стабілізувати ціни та забезпечити наповнення ринку нафтопродуктів Верховна Рада ухвалила Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [1], в якому є умови щодо зниження оподаткування для автомобільного палива. Скасування акцизного податку та зниження ПДВ з 20% до 7% дозволять знизити ціни на бензин та дизпаливо. Нульовий акциз та 7% податку на додану вартість (ПДВ) на паливо дозволить знизити ціну в торгових мережах на 25%. Крім того, Кабінет міністрів України дозволив обіг пального екологічного стандарту Євро-3 та Євро-4.

Як повідомляє прес-служба Міністерства енергетики [2], відповідні зміни внесені до технічного регламенту вимог до автомобільних бензинів, дизельного, суднового та котельного палива, який було затверджено 1 серпня 2013 року. Зміни дозволять ввести в обіг бензини та дизельне паливо класів Євро-3 та Євро-4, а також спростити проходження митних процедур щодо постачання нафтопродуктів. Цей захід дозволить залучити додатковий ресурс пального для Збройних сил України та інших військових формувань, сільгосптехніки та автотранспортних засобів. Зміни діятимуть до припинення чи скасування військового стану в Україні.

17 травня 2022 року Уряд призупинив цінове регулювання на паливному ринку. За оцінками Кабміну, після цього рішення очікувані граничні ціни на дизельне паливо повинні були бути не вищими за 58 грн за літр, а ціни на бензин - не вищими за 52 грн за літр. Однак, проблема з дефіцитом палива в Україні та його вартістю не вирішилась після скасування держрегулювання цін на нього. З моменту скасування державного регулювання ціни на українських АЗС суттєво зросли. Причиною дефіциту та зростання цін на паливо є те, що із-за кордону зараз завозиться набагато менше його обсягів, ніж потрібно.

Для вирішення проблем з забезпеченням економіки України паливними ресурсами необхідно якнайшвидше відновити вітчизняні систем забезпечення вуглеводнями.

Післявоєнне відновлення систем забезпечення вуглеводнями України необхідно здійснювати шляхом реконструкції та модернізації вже наявних НПЗ та/або будівництва нових виробництв з метою створення сучасного високотехнологічного, ресурсозберігаючого комплексу, що складається з процесів, що поглиблюють переробку нафти (каталітичний крекінг, вісбрекінг, виробництва олій та парафінів), а також процесів, що забезпечують і покращують якість продукції, яка виробляється (каталітичний риформінг бензинів, ізомеризація, алкілювання).

Для повоєнного відновлення систем забезпечення вуглеводню є певні організаційні, технічні та економічні умови:

1. За даними "Держгеонадра", в Україні зберігається 109,57 млн тонн запасів нафти, які технічно доступні на сьогодні.

2. Наявність транспортної системи, яка включає; магістральні нафтопроводи та нафтопродуктопроводи, залізниці та автомобільні дороги, порти створює сприятливі умови, для постачання сировини на переробку;

3. Відновлення виробництв з переробки нафти дозволить забезпечити економіку України нафтопродуктами, що значно знизить витрати на їх придбання та транспортування на відміну від імпортованих нафтопродуктів;

4. Є досить розвинена мережа автозаправних станцій (АЗС) різних форм власності та можливості для створення збутової інфраструктури нафтопродуктів;

5. Є можливості підготовки кадрів для нафтової та нафтопереробної промисловості (наприклад, в Івано-Франківському національному технічному університеті нафти та газу);

6. Реалізація програми післявоєнного відновлення дозволить використовувати наявні трудові ресурси та потенціал кваліфікованих фахівців нафтової галузі, що зберігся.

В Україні до повоєнного відновлення систем забезпечення вуглеводнями слід залучати міжнародних партнерів з постачання нафти. Наприклад, ними можуть стати компанії Азербайджану. Азербайджанці, як основні постачальники нафти в Україну, які щорічно відвантажують ресурс вартістю \$400-500 млн, були б, напевно, зацікавлені у збільшенні як відвантажень ресурсу, так і входження в переробку для того, щоб знімати як найбільше маржі з операцій. Тим більше, що вони мають хоч і невелику, але при цьому найпреміальнішу мережу АЗС Socar в Україні.

Тобто партнером у повоєнному відновленні систем забезпечення вуглеводнями може бути інвестор, який зможе:

- по-перше, вкласти гроші в модернізацію та реанімувати один із об'єктів;
- по-друге, закупити початковий обсяг ресурсу, щоб запустити систему.

Література

1. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/fuel/2022-04/>
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022 № 2120-IX. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77303.html>
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Технічного регламенту щодо вимог до автомобільних бензинів, дизельного, судових та котельних палив» від 16.03.2022 №292. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP220292.html